

NVE

NOME KOMMUNE

Ringsevja 30

3830 ULEFOSS

Vår dato: 23.09.2025

Vår ref.: 202411025-14 Oppgis ved henvendelse

Deres ref.: 2024002742/14

Saksbehandler: Astrid Flatøy,

asfl@nve.no, Arnljot Einride

Strømseng, aes@nve.no

NVEs uttale– høring - Fensfeltet grønn mineralpark – Nome kommune

Vi viser til brev datert 10.09.2025. Saken gjelder høring av arealavklaring for Fensfeltet mineralpark. Kommunen ber om tilbakemelding fra overordnede myndigheter på to alternative forslag, og ber særlig om en beskrivelse av mulige konflikter, relevant lovverk og eventuelle innsigelsesgrunnlag.

Først i brevet finner du NVEs konklusjon. Deretter kan du lese om tiltaket og NVEs begrunnelse.

NVEs konklusjon

Alternativ 1.

NVE vurderer at alternativ 1) med kombinasjon av Nukedalen, Vindås og deler av Dagsrud kan være et akseptabelt alternativ sett opp mot våre ansvarsområder. Med dette alternativet kan man trolig unngå innsigelse med grunnlag i vannressursloven. Det er avgjørende at tiltaket får en god planavgrensning, ikke er til skade eller ulempe for viktige vassdragsverdier i Herrevassdraget, og at planvilkår ivaretar de hensyn vannressursloven skal ivareta. Konsesjonspliktige tiltak jf. §§ 8 og 35 kan trolig samordnes etter vannressurslovens § 20.

Alternativ 2.

NVE vil fremme innsigelse på alternativ 2) Bærevann. Tiltaket vil være til stor skade og ulempe for vassdraget, naturmangfold og friluftsliv i et verna vassdrag. Tiltaket vil komme i konflikt med verneformålet for Herrevassdraget. NVE vurderer at en innsigelse på denne planen ikke kan løses ved arealjusteringer og tilpassinger av dette planforslaget, eller gjennom en ordinær meklingsprosess. Det kan heller ikke regnes med at det blir gitt tillatelse etter vannressurslovens bestemmelser for dette alternativet.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett:

www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

Vannuttak

NVE har ikke vurdert forholdet til vannuttak i denne høringen. Behov for tilgang til ferskvann må avklares etter vannressursloven så tidlig som mulig i planprosessen da det ikke kan samordnes i reguleringsplan etter vrl. § 20. Dere må derfor søke til NVE om konsesjon til vannuttak. Større vannuttak bør unngås i verna vassdrag, da dette kan påvirke vannføringsdynamikken i en slik grad at det vil være direkte i strid med verneformålet.

Damsikkerhet

Lovverk knyttet til damsikkerhet må avklares. NVE mener dette må avklares tidlig da dette vil avgjøre om det er NVE eller Miljødirektorat/statsforvalter som skal være ansvarlig myndighet for ivaretagelse av gruvedammen(e).

Sikkerhet mot naturfare

NVE har ikke vurdert alternativene opp mot vårt ansvarsområde knyttet til sikkerhet mot flom og skred. Årsaken er at disse temaene vil komme som en del av planbehandlingen seinere og er ikke utredet.

Om NVE

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er nasjonal sektormyndighet med innsigelseskompetanse innenfor saksområdene flom-, erosjons- og skredfare, allmenne interesser knyttet til vassdrag og grunnvann, og anlegg for energiproduksjon og framføring av elektrisk kraft. NVE har også ansvar for å bistå kommunene med å forebygge skader fra overvann gjennom kunnskap om avrenning i tettbygde strøk (urbanhydrologi). NVE gir råd og veiledning om hvordan nasjonale og vesentlige regionale interesser innen disse saksområdene skal tas hensyn til ved utarbeiding av arealplaner etter plan- og bygningsloven (pbl.). NVE er også konsesjonsmyndighet etter vannressursloven og er tilsynsmyndighet etter damsikkerhetsforskriftens regler.

Bakgrunn

Fensfeltet er et geologisk unikt område nær Ulefoss i Nome kommune, som inneholder sjeldne mineraler og råmaterialer, inkludert sjeldne jordarter, som er viktig for elektriske komponenter og høyteknologi. Internasjonale konflikter og klimakrisen har økt oppmerksomheten mot Fensfeltet og feltets strategiske og internasjonale betydning. Mineralene som finnes her regnes som kritiske og strategiske i Europa. Norges mineralstrategi peker derfor på Fensfeltet som en nøkkelressurs.

Eventuell framtidig gruvedrift vil reguleres av ny minerallov, vedtatt 12.06.25. Loven legger vekt på bærekraftig ressursforvaltning. Kommunens rolle er knyttet til bærekraftig arealforvaltning slik det er regulert i plan- og bygningsloven, og kommunen skal balansere

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

ulike behov på kort og lang sikt. Mineralvirksomheten er også avhengig av en rekke andre tillatelser gjennom annet lovverk som forurensingsloven, vannressursloven, naturmangfoldloven, kulturminnelov, etc.

Det er Nome kommune som har ansvaret for planprosessen. Det er opprettet en statlig planressursgruppe for planarbeidet hvor relevante aktører med innsigelseskompetanse har deltatt. Disse er:

- Statsforvalteren i Vestfold og Telemark,
- Miljødirektoratet (MD),
- Direktoratet for mineralforvaltning (DMF),
- Direktoratet for atomsikkerhet (DSA),
- Statens vegvesen,
- Mattilsynet,
- Telemark fylkeskommune.
- NVE

Valg og utredning av alternative områder for prosessanlegg

Nome kommune har etter et tidligere vedtak i kommunestyret fått utredet fire mulige alternative områder for prosessanlegg av sjeldne jordartsmineraler i forbindelse med eventuell etablering av mineralutvinning fra Fensfeltet.

De utredede alternativene ble valgt ut gjennom en kommunal prosess i samarbeid med to gruveselskap med utvinningsrettigheter (Ree Minerals AS og REN AS), private- og kommunale initiativ. Det ble gjort kommunestyrevedtak om konsekvensutredning av disse alternativene. Utredningene har foregått parallelt med dialogmøter i den statlige planressursgruppen. Kommunen har engasjert ulike konsulenter i en rådgivergruppe. Feste landskap Arkitektur, Civitas, Biofokus og ViaNova har utarbeidet konsekvensutredningen. Rådgivergruppen har sammenstilt utredningene og gitt en anbefaling til kommunedirektøren i kommunen. Samfunnsutvalget i Nome kommune gjorde følgende vedtak i saken etter kommunedirektørens innstilling til utvalget:

SU- 032/25 Vedtak:

1. *Nome kommune inviterer til offentlig høring av følgende alternative lokaliseringer av en framtidig mineralpark (industriområde) i forbindelse med gruvedrift på Fensfeltet.*
Område 1: Nukedalen – Vindsås med atkomst via Dagsrud
Område 2: Bærevann
2. *Nome kommune ber om tilbakemelding fra overordnede myndigheter på begge områdene, og ber særlig om en beskrivelse av mulige konflikter, relevant lovverk og eventuelle innsigelsesgrunnlag.*

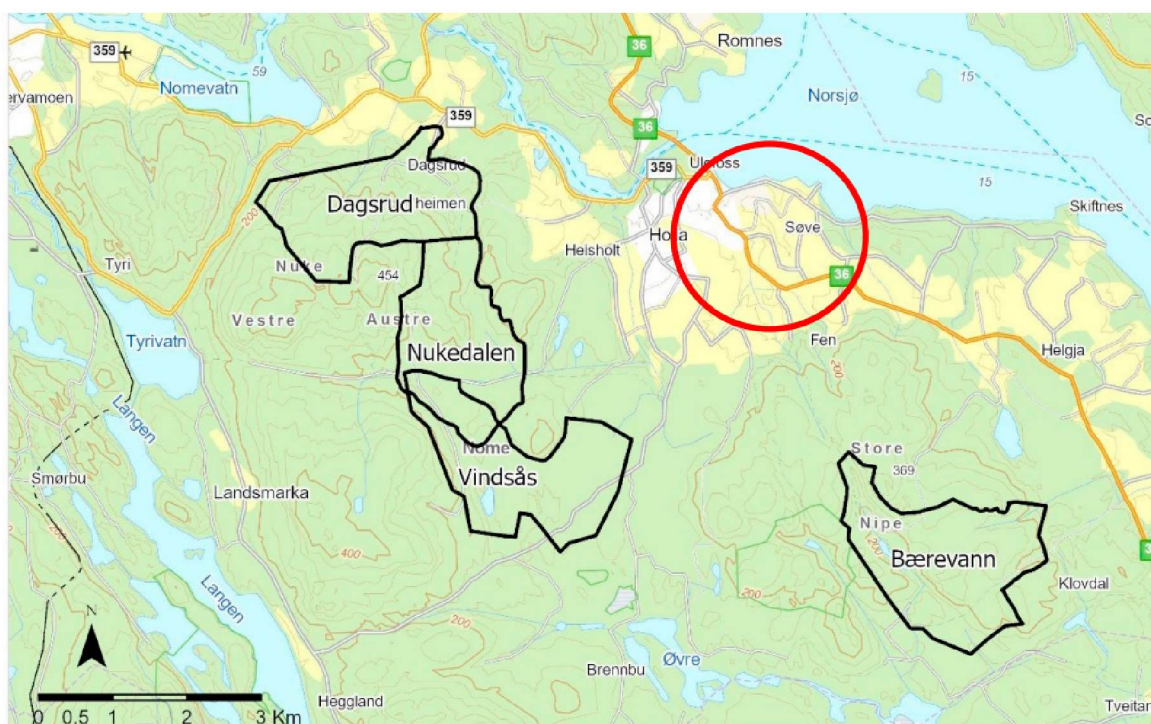

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

3. Høringsperioden er fra 29.08.-25.09.25. På grunn av kort saksbehandlingstid blir det ikke tatt hensyn til innspill som kommer etter fristen.

Områdene som er utredet er vist i kartet under. De to alternativene NVE er bedt om å vurdere ligger innenfor disse områdene. Et prosessområde vil bestå av et slamdeponi, grovdeponi, prosessanlegg, veier og annen infrastruktur.

Kart over Ulefoss med tiltaksområdene markert med svart omriss og selve gruveområdet markert med rød ring

NVEs vurdering

NVE vurderer de alternativene kommunen har lagt frem for oss. Disse omtales som alternativ 1) Nukedalen-Vindsås med tilkomst fra Dagsrud og alternativ 2) Bærevann. Vi har ikke vurdert andre alternativer.

Utredningen som er gjennomført har fulgt kapittel 5 i KU-forskriften med krav til innholdet i konsekvensutredningene av ikke prissatte tema. Utredninger og feltundersøkelser har fulgt anerkjent metodikk og er utført av personer med relevant faglig kompetanse. Flere av temaene er utredet på et overordnet nivå. Med bakgrunn i forelagte rapporter er konsekvensene for en eventuell etablering av de ulike områdene godt kjent for NVE, og vi mener dette er et godt grunnlag for å kunne gjøre en konkret vurdering og gi en uttalelse med anbefaling.

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

NVE har ikke vurdert sikkerhet mot naturfare.

I denne uttalelsen vil vi ikke vurdere vårt ansvarsområde knyttet til flom og skred. Årsaken er at disse temaene vil komme som en del av planbehandlingen seinere og er ikke utredet for arealene som foreligger.

Damsikkerhet

Selv om det har vært et kontaktmøte mellom NVE og Nome kommune i forbindelse med damsikkerhet er ikke spørsmålet om gruvedammene følger damsikkerhetsforskriftens regler eller avfallsforskriften avklart. Vår tilnærming har vært at så lenge slamdeponiet har poretrykk mot dammen som følge av tilførsel av våt slamslurry, vil det være damsikkerhetsforskriftens regler som gjelder.

Herrevassdraget (Herreelva) – verna vassdrag

Herrevassdraget ble verna gjennom verneplan I (1973). Vernegrunnlaget er oppsummert slik: *«Vassdragets elver, vann og myrer er sentrale deler av et lavtliggende landskap som stedvis er dominert av flere store og til dels sterkt forgreinete vann med tilhørende elveløp, før utløpet i Frierfjorden. Botanikk, fuglefauna og vannfauna inngår som viktige deler av naturmangfoldet. Viktig for friluftslivet. Nærhet til større tettsteder»*. Herrevassdraget utgjør et nedbørfelt på 259,6 km².

Etablering av nye anlegg (jf. vannressursloven § 3) og deponering av masse i et verna vassdrag kan bare tillates dersom hensynene til verneverdiene er ivaretatt slik vannressursloven. § 35-punkt 5 forutsetter.

Utgangspunktet for vernet er at hele nedbørfeltet er omfattet med mindre det er gjort unntak for det enkelte vassdrag, jf. Ot.prp. nr. 39 (1998-1999) s. 205. Vernet omfatter spesielt de deler av nedbørfeltet med faglig dokumentert betydning for vassdragets verneverdi. Nye anlegg og inngrep i nedbørfeltet må derfor vurderes opp mot verneverdiene for det aktuelle vassdraget, selv om disse normalt tillegges mindre vekt jo lengre bort fra vannstrengen man kommer. Det er kun aktivitet som har direkte tilknytning til vassdraget som skal behandles etter vannressursloven. Inngrep i nedbørfeltet uten direkte virkning for vassdraget, ivaretas av annet lovverk, f.eks. plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven.

Vernet medfører at Herrevassdraget med tilhørende sideelver og -bekker samt et område på inntil 100 meters bredde langs sidene, også skal forvaltes etter *«Forskrift om rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag»* (RPR).

Hele alternativet for både Bærevann og Vindsås, og den sydligste delen av Nukedalen ligger innenfor verna vassdrag. Det ligger flere tjern og bekker innenfor de ulike feltene. Bærevann er nest størst med 43 dekar overflateareal. I Vindsåsalternativet ligger det flere tjern og et bekkesystem innenfor som kalles Kroktjørbekken. Navngitte tjern er Siljutjern, som er størst med 58 dekar overflateareal, Kroktjern, Hollatjørn og Igletjørn. Et større

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

bekkesystem renner gjennom alternativ Nukedalen med Nukebekken. I samtlige områder legges det opp til tiltak som påvirker bekker, og vannene vil bli helt igjennfylt.

Alternativ 1)

NVE vurderer at, ut i fra våre ansvarsområder, kan dette alternativet, der område for prosessanlegg planlegges med en kombinasjon av veianlegg inn via Dagsrud og etablering av prosessområde i Nukedalen med deler av Vindsås utredes videre. Anlegget bør planlegges slik at man unngår igjennfylling av tjern og ødeleggelse av viktige verneverdier i form av naturmangfold og friluftsliv i Vindsås. På denne måten kan dere trolig unngå innsigelser fra NVE med hjemmel i plan- og bygningsloven § 5-4, jf. vannressurslovens § 35-punkt 5. Selv om tiltak som planlegges her kan være konsesjonspliktig, vil vi kunne vurdere samordning i plan etter § 20 i vannressursloven. Det betyr at det sannsynligvis ikke er behov for en egen konsesjonssøknad for denne delen av tiltaket.

I konsekvensutredningen er Bærevann og Dagsrud vurdert til å ha kritisk negativ konsekvens samlet for alle tema, mens Vindsås og Nukedalen er vurdert til å ha stor negativ konsekvens.

Alternativ 2)

NVE vurderer at alternativet som inkluderer Bærevann vil medføre store inngrep i et verna vassdrag. Det vil føre til stor skade og ulempe for allmenne interesser i form av verneverdier, som viktig naturmangfold og friluftsliv. NVE vurderer at planforslaget vil ha kritisk store negative konsekvenser for verneinteressene i Herrevassdraget, og at planen ikke kan gjennomføres innenfor miljømessig akseptable rammer.

Samordningsbestemmelsen i vannressursloven § 20 kan ikke benyttes i dette alternativet.

NVE vil fremme innsigelse til et eventuelt planforslag med hjemmel i plan- og bygningsloven § 5-4 jf. vannressursloven § 35 første ledd punkt 5. NVE vurderer at det ikke kan påregnes at det vil bli gitt konsesjon til tiltaket etter vannressursloven av hensynet til verneverdiene.

Alternativsvurdering

I vannressurslovens § 23 tredje ledd står det blant annet: «Hvis et vassdragstiltak kan volde vesentlige skader eller ulemper, skal det legges vekt på å få utredet aktuelle alternativer som har en annen lokalisering, andre tekniske løsninger eller en annen utforming.».

I Ot.prp. nr. 39 (1998-1999) s. 351 står det i merknadene til § 35-punkt 5 «...Nr 5 (sml § 25) medfører at nye anlegg i vernede vassdrag bare kan få konsesjon hvis hensynet til verneverdiene ikke taler imot. Hvorvidt det kan gis konsesjon, må avgjøres konkret. F eks må en ny bro over vassdraget tilpasses landskapet og ikke berøre særlige verneverdier knyttet til vassdraget. Ved det endelige forvaltningsskjønn om konsesjon skal gis, **må det legges vekt på om det finnes alternative løsninger som ikke berører det vernede vassdraget i det hele tatt.** Nye damanlegg i et vernet vassdrag kan normalt ikke tillates, men det kan stille

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

seg annerledes med en mindre dam i en del av vassdraget hvor verneverdiene er mindre markert..».

Bakgrunnen for at Nome kommune har utredet 4 alternativer er nettopp for å kunne vurdere om noen av alternativene er bedre for etablering av en mineralpark enn andre. NVE vurderer at med justeringer og tilpasninger av område 1, jf. det vi har vurdert over, vil det tilfredstille alternativsvurdering etter vannressurslovens § 23 tredje ledd og merknadene i Ot.prp. nr. 39 (1998-1999) s 351. Utover dette vil vi kommentere at det i utgangspunktet er uheldig at alternativsvurderingene er begrenset av kommunegrensene til Nome kommune.

Med hilsen

Øyvind Leirset
seksjonssjef

Astrid Flatøy
Seniorrådgiver

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner

Mottakerliste:

NOME KOMMUNE

Kopimottakerliste:

MILJØDIREKTORATET
Energidepartementet
STATSFORVALTEREN I VESTFOLD OG TELEMAR
TELEMAR FYLKESKOMMUNE